

איש חסיד היה

אברהם יעקב זילברשלאג

תפילה לעני כי יעטוף...

החסיד המופלא רבי שלום שוורצמן זצ"ל

מסריזוב - מאה שערים, מחשובי חסידי סדיגורה

בר אוריין ובר אבהן, אוצר בלום וידען מופלא, בעל תפילה נפלא ואיש רעים להתרועע

לגמילות חסדים ולעבודת ה', שרבי שלום בחל ממנה או נמנע מעשותה. הוא עמד על דעתו בתקיפות יתירה, ולא אחת אף התנגש חזיתית בראשי הקהל ובעשירי העיירה, כשהוא אינו חושש כלל לחיות דעה הפוכה מזו המקובלת בחוגים הנבונים.

מצבו הכלכלי ופרנסתו מעולם לא היו משופרים. תמיד היה מתפרנס בצמצום רב, ומלאך העוני היה בן בית בביתו. תקופות שונות עברו עליו מהני עקתין דנפישין, אך לא איש חסיד כרבי שלום יתן לשר של מטרון להכתיב את סדר יומו. גם כשנתון היה במצור והיה משכיר את עצמו למלאכות שונות, נותר חסיד במהותו, אפוף בטחון ואמונה המקרינה על סביבותיו. לימים פתח בית מטבח ליי"ש ומטעו התפרנס כדי מהייתו בצמצום, אך שפע אמירות וסיפורים ורבים ביקשו את קרובתו כדי ליאות לאורו.

כשמן הטוב על הראש

דמותו המופלאה כמו נחקקה מצויר קדמון. רבי שלום היה מורם מעם, קומתו תמידה ומתנשאת, צורתו מעודנת והדרת פניו משרה אצילות ומוחין גדולות. זקנו הלבן כשלג היודר על פי מידותיו, ופיאותיו ההדרות המתנוססות בהדר בצירי פניו שיוו לו מראה שלא מעלמא דדין. עיניו הרשפות והנוקבות היו יורדות חדרי בטן ומפיקות אף בשיא ימי הזקנה והשיבה מרין נעורים ומשכבת ילדות חיונית, ויחדיו היו מידות אלו תמים אל ראשו ומשלימים את הופעתו הכובשת.

הצד המרכיב של אישיותו רבת הנונים היה ללא ספק חסידותו המלאה והנוקבת. הוא היה, מה שקרוי היה פעם בפי ההמון "חניניק" אמיתי, שהחסידות מקיפה ומסובכת את כל מהותו וחיי לו לא שיוך כלל. כל כולו נש של התעניינות בבית הרבי, באורו ובשיטתו, שותה הוא בצמא כל הידוש מחצרות הרבי, ולימים הוא דולה ומשקה ומעביר לעיירי הצאן בלחט נעורים את שפע והכרונות והרשמים שאגר במוחו, כבור סוד שאינו מאבד טיפה.

בקלוי הסדיגוראי שבסטריזוב בגליציה, היווה רבי שלום את עמוד התווך. סביבו מתלכדים צעירי החסידים שכמנהג הימים ההם קונים את תלמודם ואת משנתם בקלוי, ורבי שלום, הזקן שבחבורה, מכון את חינוכם ומשגיח בעינא פקיות על התקדמותם, תוך שהוא שומר עליהם מכל משמר לבל ייפגעו או יינקו חלילה מפני הוטן, ובאלה ר"ל היו או לרוב.

רוח של כפירה ורעיונות עיוניים שטפו את עיירות אירופה בתקופה שלפני ושלאחרי מלחמת העולם הראשונה, מכל מיני "ליסטים" לפינים: פעם היו אלה אידיאליסטים, קומוניסטים, רודיוויניסטים, ציוניסטים ועוד כהנה וכהנה, והצד השווה שבהן שפיעתן רעה ותועלתן טרעפה. היה רבי שלום מעורר את הנוער ופוקח עיניהם לבל יתנו אחרי רוחות בלתי מציאות המנשבות בחלל עולמם של יהודי העיירה. את עיקר כלי נשקו במלחמה נגד הכפירה הוא טוואר בסיפורי חסידים ובעובדין מכין מבית מדרשם של צדיקי הדורות, המהווים בידו חרב פיפיות וכלי נשק מצוין נגד הרעות והזרות.

במבטו החד הוא קלט במהרה מי נתפס לקריאה בספרי חיצונים ובעיתוני התקופה, והוא ידע מצוין כיצד לספל בבקיעת

למרות קנאותו לדבר ה' ואי התפשרותו בכל הנוגע לתורה ולמצוות, היה הוא עצמו רך כחמאה וטוב לבב בצורה שלא תיאמן. אם כי נלחם, כאמור, נגד ה"ציונות", מעולם לא קידש מלחמה נגד ה"ציונים", שכן גם הללו מזרע ישראל המה, אלא נגד הרעיון. אף נשאי דגלה של הציונות במסריזוב שטרו על יחסים טובים וקרובים עימו, ורבי שלום לא הירשה לסיבות אידיאולוגיות כאלו ואחרות לקלקל את אירת השלחה והשלום בעיירה. בה במידה שהיה קנאי לדבר ה' והיה מהסס את המשותתים בשעת התפילה בבית המדרש בזעקה קולנית וטקתת: "שא, שקצים", הרי שחיובו הכובש ועינו הטובה היו מכסים על כל פשעים באבהא אמיתית וכן התקבלו דבריו ומסוריו.

משוכנע כי לפניו האדם המאושר והשטח ביותר בעולם שלא קרעו מעולם שום דבר עצב.

עסקן מסור לכל דבר שבקדושה היה רבי שלום, בהקדישו את כל כוחותיו לדבר מצוה. בדמותו התגלגלו מילות ה"מי שביקר" לעוסקים בצרכי ציבור באמונה. הוא לא ידע מנוח ופעל ללא ליאות לביצור חומות הקדושה, ולא היתה משימה בתחומו בית המדרש והעיירה הינוגעת למען הזולת, ברוחניות או בגשמיות,

על פני למעלה מתשעים שנה, מלאים וגדושים בחסידות שורשית, התמשכה מגילת חייו הברוכה של החסיד המופלא והמופלא רבי שלום שוורצמן זצ"ל, מן העיר סטריזוב שבגליציה, ובסוף ימיו ישב בשבת תחכמוני בעיה"ק ירושלים תובב"א בשכונת מאה שערים.

עוד בצעירותו, כששהה בתוך הגולה בגליציה-פולין, כבר התפרסם כחסיד בן עליה ובר דעת, בהיותו אחד מחשובי חסיד סדיגורה, מאותם מקורבים וטתי מספר אנשי הסוד ויודעי הדין דריון. בכל הדמנות היה ניתן לראותו מגלגל שיחה עם קני החסידים, וכן גם המשיך לאורך ימים ושנים, כשעלה לארה"ק, כאן היו רואים את רבי שלום טענים שיחה עם הגאון החסיד הוותיק רבי יצחק קאמינצקי זצ"ל מדרוהביטש, שזכה בימי חייו למסע מעירו לא פחות מח"י פעמים אל מרן אדמו"ר הזקן רבי אברהם יעקב מסדיגורה זצ"ל, או ממתיק שיח סוד עם החסיד הוותיק והנשגב רבי מאיר יצחק שכטר שר"ב זצ"ל, שאף הוא וזה להסתופף בצילם של ארבעה דורות של מרנן אדמו"ר סדיגורה: האדמו"ר הזקן רבי אברהם יעקב, בנו האדמו"ר רבי ישראל בעל ה"אור ישראל", בנו האדמו"ר רבי אהרן בעל ה"קדושת אהרן", ובנו האדמו"ר רבי מרדכי שלום יוסף בעל ה"כנסת מרדכי".

והיו אותם צדיקים נשגבים מחבבים חסיד מופלא זה, משבחים ומנשאים את שם חסידותו והתבטלותו, והוא מנגד בענות חן מכופף ראשו כאמון ומקבל עליו בהכנעה כל מילה היוצאת מפי הקודש, וגדודים של חסידים ובני תשורות נלחם בו, רואים וטאמנים מוסר ודרך חיים מעבודת החסידות המושלמת של האי חסידא ופרישא.

בערב ילין בכי

אף כי היו חייו אופייניים צער ויגון, ומנהג היסורים עשתה לה משכן של קבע במעונו עד כי שרשרת בלתי פוסקת של צרות ואסונות דרפסוהו והכוהו, היה רבי שלום בשלימות מידות החסידיות כהחכם החסיד צהלותו בפניו ואבלו בלבו. רבי שלום עמד בכל הניסיונות בגבורה עילאית, ובכל התנהגותו קידש שם שמים והיה למשא הערצה בפי כל. מרגלא בפומיה דרבי שלום: "לשאטין אין שאלות, ולשופר אין תשובות", ובכל אשר קרהו מימיו מעולם לא נשמעה מפיו שאלה או טרוניה. כך היה זה כשנפטרה עליו אשת נעוריו בדימי יטיה בהותירה אחריה את ילדיו היתומים שנשארו תלויים על צוארו: כך גם כשנסתלק עליו בנו יחידו הבחור המופלא והמופלא משה יהושע, שתושבי סטריזוב לא נטרו עליו את הלל וניבאו לו גדולות ונצורות בהיותו תלמיד חכם מופלא, ענותן ושפל בך שטילדות התבלט בשאר וורו ובמידותיו התרופות: כך גם כשנותר רבי שלום בודד בעולמו של הקב"ה כשכל יתר צאצאיו המרובים, בנותיו וחתניותיו, נכדיו ונכדותיו, כולם עלו על מוקדה בסערה השמימה; מעולם לא חטא בשפתיו ולא הרבה להעמיק קחור מה זה ועל מה זה. הוא קיבל את הדין באבהו, ואף כי בתוך תוכו היה פצוע וחבול, המשיך לשאת את פניו במאור עיניים ובשמחה וצהלה, כשהוא מהווה דוגמה מאלפת לדמות האותנטית של חסיד שמת וטוב לבב. כל אימת שנשא רגליו בריקוד בין חסידים, בהודמנויות רבות ושונות ובניחות ביוסי דפגרא, כגון בשמחת תורה, לא היה מאושר ממנו בעולם, וכל רואה יכול היה להיות

המבשר תורני | כ' בתמוז תש"ע | עש"ק פרשת פנחס

י'

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

המבשר תורני - 0080 (פנחס): המוסף התורני של עתון המבשר (1) {1} עמוד מס: 18 הודפס ע"י אוצר החכמה

רבי שלום שוורצמן (ראשון משמאל) נלווה למסורו של רבו מן הכנסת מרכזי מסדיגורה יחד עם גיסו מן אדמו"ר מבאבאן ניו-יורק בקיבוץ חפץ חיים, תש"ט.

יששכר, וציפיה דרוכה אופפת את בית המדרש הגדול. קולו השולל עד רום שמים ויורד עד עמקי תהום מרעיר את הקלוז הסדיגוראי עד כי אחרים מן החסידים, שאמנם על השיטה הרד"מאית של תפילה מאופקת ושלילה מלאה של המחשבה על הרגש מנסים להרגיעו ולהורידו ארצה, ורבי שלום בדראי הוא נרגע קמעא קמעא ושב לאיתנו, כאחד מאותם פלאי איתני הטבע העצומים עליהם מברכים "ברוך עושה מעשה בראשית..."

אנשים של מים נקווים תחתיו בתפילתו. פעם נשאל על ידי אחד מפרחי החסידים מדוע הוא מויע כל כך בתפילתו, והוא משיב: "הן י לו לאדם שיתבונן לעומק אך פעם אחת כדבעי כדי שיהפוך כל פולחן לזיכרון!" מי שמתפלל ואינו שותף ויפה, הוא אליבא דרבי שלום, רק מדקלם את המילים אך לא חי ולא חש אותם כלל. "וכי אני יודעים להתפלל?" מפנה רבי שלום שאלה ריטוריות לפני החסידים המקיפים אותו כעמיר גורנה. "הרבי מכלוליו ידע להתפלל, אלא טאני מי ששטע ולו פעם אחת את תפילתו של הרבי מכלוליו ידע לפתח כמה ואיך גזיר כל אחד להתפלל לפני השי"ת ולו כדי שיוכח פעם אחת בחייו להתפלל בראיו". עד היום זוכרים קני סטריוב בנליציה, ומתי מעט מזניח מאה שיערים את תפילתו העקובה של רבי שלום זצ"ל.

בימי זקנה ושיבה בירושלים

בערב ימיו זכה רבי שלום, לאחר קשיים מרובים ונסיונות קשים ומרים, לחונן את עפרה של ארץ ישראל. הוא נתישב בשכונת טאה שערים כאן מצא את שאיפת נפשו, רעים וידידים ידאים ועשלים כמותו, שנפשו שלמה לאלקים ואין להם בעולמם אלא תורה ועבודת ה'. ואף כי גם כאן לא עזבוהו צרות נפשו, כשנכדו היחיד החבור החשוב טאיר מרדכי גוטוויט הי"ד נוצע על ידי בני עוולה בשנת תרצ"ח, לא הרחק משכונת סנהדרית בירושלים: אף אז לא שינה מרדכי וגשאר רבוק בשטחת עבודת ה' בדרכי החסידות הנאמנים.

מטעם היה רבי שלום לעזוב את ירושלים עיר הקודש, ונסיבותיו הספורות אל מחוץ לירושלים היו כולם נסיונות לרבי לתל אביב. כל אימת שהגיע הרבי מסדיגורה לירושלים, לא עזב רבי שלום את פתח אהל. כארבעים שנה מפרידות בין גילו של רבי שלום הקשיש לגילו של הרבי, אך החסיד הישיש טכניע את עצמו לפני הרבי, מתכוּפּף לפניו ומקשיב בחרדת קודש לכל תנועה ודיבור, ודנעים אלו מלווים אותו אחר כך לאורך ימים. יש ורבי שלום מוצא במשך חורף שלם חיזוק ועידוד במספר מילים שנשמעו מפי הכנסת מרכזי באותו ביקור קייצי בשכונת מקור חיים או מונטיפיורי החדשה.

לא זכה רבי שלום שוורצמן זצ"ל לדורות של חסידים ובנים ונכדים אחריו: כשם שהיו חיי מיקשה אחת של סבל ויגון, כן, רח"ל, גם לאחר פטירתו מן העולם בי"ז אדר תשס"ו לא הותיר אחריו רבי שלום צאצא שיאמר אחריו קדיש. ברם, עוד יש הווכחים את דמותו של חסיד נשגב מעולם אחר, תלמיד חכם עצום ורב פעלים, שחנך ואיש חסד, בעל תפילה נפלא ו"מספר" שמעטים דוגמתו, איש אשכולות במלוא מובן המילה, ואף מאמר צנוע זה ראוי להצטרף לעמוד זכרון לדמותו של אותו חסיד מופלא שבחייו ובמותו היה פלא, וכמעט שאבד זכרו ונעלם בתהום הנשיה.

זכר צדיק וחסידי לברכה. ■

למשנה, "תפילה לדוד", "תפילה לעני", יש והחזן אינו בעל קול כל כך נאה ואין הוא בקי בשרים ובנגונים ויתכן כי אף כבד פה הוא, אך מעלתו היא שהתפילה היא "תפילה למשה", היינו, צדיק או רב חשוב, תלמיד חכם, אשר תפילתו עולה ובוקעת רקיעים ורציה וסתבכלת. ויש אשר החזן אינו יודע כ"כ ללמוד, אך תפילתו היא בבחינת "תפילה לדוד", שכן יודע הוא פרק בניגון ובשירה, קולו נעים בגילת ורגו, תפילתו שגורה בפיו וקולו מתנגן כבינורו של דוד בשעת חצות ליל, זו היא "תפילה לדוד"... אך יש והחזן אינו תלמיד חכם, תפילתו אינה "תפילה למשה", ואף אין הוא חזן דגול בעל קול יפה, ואין הוא בבחינת "תפילה לדוד", אך עני הוא ואביון, ליבו נשבר בקרבו ודורו שפלה, ועליו אמר דוד המלך "לב נשבר ונרכה אלקים לא תבזה", כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, "קרוב ה' לשבר לב ואת דכאיו רוח יושיע", ועל כך אמר רבינו הגדול המגיד הקדוש ממעורר שם כי לשערי שמים הנעולים יש כל מיני מפתחות, אך יש נגבים שמתמחים לפתוח כל מיני מנעולים אף בלי מפתחות על ידי ששברים את המנעול, וכך גם בשערי שמים הנעולים שנשברים על ידי לבות נשברים... תפילה כזו כשהיא נשמעת מפיו בעל תפילה הרי היא עולה ובוקעת רקיעים ואין מנעול ושער הנותרים חסומים ונסורים בפניה.

נאה דורש היה נאה מקיים, והיה רבי שלום בעל תפילה כזה, שליבו הנשבר בקרבו פתח כל שער והמים כל לב, אך יחד עם זאת היה גם ידוע ספר ותלמיד חכם אמיתי בבחינת "תפילה למשה", והיתה תפילתו נעימה וערבה לאוזן בבחינת "תפילה לדוד", עד כי כל מי ששמע פעם את פילתו המתנגנת של רבי שלום כבן המתחמא לפני אביו שבשמים לא מסוגל לשכוח כל חייו את נימת קולו הנעימה והחודרת חדריו בטן ולב.

וכך מתארים בני סטריוב את תפילתו השמימית של רבי שלום: ייתכן כי לא היה מלך השירה והנגינה, והיו שידעו לאמר יפה טענו, אך לא היה ראוי מרבי שלום לדרת לפני התיבה ולשאת קולו בתפילה, שכן לא היה ראוי לכך טענו. קולו חזק ומרטיט ומי עוד כמוהו בעל לב נשבר שסבל בחייו סאת יסורים על אנושיות? וכי מי עוד כרבי שלום יוכל לבטא בתפילתו את כל הצער והכאב שבעולם יחד עם התקוה והאמונה העשויים פלדה? הן רבי שלום היה ה"נגב" המוכשר ביותר לפתוח כל מנעול וסוגר ובתפילתו מסוגל היה לפתח כל חומה בצורה. בכל תפילה של ימי החולין היתה תפילתו מרעידה ומרטיטה, על אחת כמה וכמה בימים הנוראים אז היה רבי שלום עשוי מקשה אחת של תפילה. במסירות נפש הוא מקדים לטבול במי קרח לפני עלות השחר, והנה מביחנים בו כי סערה עזה הולכת וקרבה. עומד הוא מכונס בקרן זוית כולו פחד ואימתא דציבורא, והוא מתחיל בשקט לוטם את זוכריות כשכל עצמותיו רועות ונוקשות. התפילה מתקדמת ומתגלגלת, קולו שאון מעיר, וקולו הולך וחזק, הולך וגובר ומתנשא כשאנא ארי: "בערב ילון בני ולבוקר ריעה", נראה כי ליבו חדל מלפעוק, גלי זיעה קרה נשפטים ויורדים ממנו פלגים פלגים, ועיני הכל נעוצות בו בציפיה דרוכה. והנה נשמע מפיו קול רעם מתגלגל: "אלוף ה' אקרא ואלי ה' אתחנן" --- השומעים חשים היטב איך המנעול שבשמים נשבר לרסיסים, והנה מניעה לה שעת כושר ועת רצון עצומה.

חורז הוא את מילות "ששת כל חי" בנוסח המיוחד המקובל סאת הרבי הקדוש מכלוליו, נגדו של הר"ק בעל ה"בני

כאלו. התנועות הציוניות סיפקו לעציר העירות חומר קריאה רב וטורעל שחילהל וחרר מבדע לשכבות הגנה בנות אלפי שנים בדברי ליצנות וכפירה, ורבים עמדו מנגד ביאוש ובזעקות שבר. רבי שלום בחכמתו ובשליטתו הנפשית ידע לאחוז בכלים הנכונים והציל רבים מכליו.

אירע לא פעם ולעירה הגיע מרצה ציוני מפורסם ועסקני העיר סייעו בידו והשיגו עבורו אישור לדרוש בבית המדרש. מה עשה רבי שלום? עמד וכינס את תלמידיו ושומעי לקח, בחורים ואבנול משי, וביקשם לשבת בבית המדרש וללמוד בהתמדה ובקול גדול עד שקולם המתרגן בתורה יעבור ויגבר על קולו של המרצה האלטוני, וכן היה. וכי מה היה להפסיק מלימודם את הלומדים המצוינים והמופלגים? כך עמדה לו חכמתו של רבי שלום פעם אחר פעם לגונן על תלמידיו ועל באי הקלוזי המקומי מפני רוחות השעה.

מרבין תורה לעדרים

לא רק עצירי הנצח היו שומעי לקח. לא היה איש בעירה שלא היטה אוזן לתורתו רבת הפנים. הנה כאן הוא בבית המדרש, שעה ומחצה לפני מנחה בימות הקיץ הארוכים, ולפניו יושבים בהנעה קבוצה גדולה של בעלי בתים המאוינים בשקיה ובחנה לשיעור המשניות היחסי של רבי שלום. בין היושבים פשוטי עם ועשירים, תלמידי חכמים ו"עמי ארצות", כולם מוצאים טעם מתוק בדבריו המוכשים, ולכל אחד שמורה לו המילה הנכונה. הסבירי קולעים ובהירים, ואיש לא נותר סמור או מן העד: כולם כאחד משתתפים בשיעוריו ומצאים בהם כדי סיפוקם. במשך השנים הוא מלמד את כל ששה סדרי משנה, פעם אחר פעם, ובקאותו בכל חדרי תורה מפעיהם הסבירי מקיפים ומדויקים בכל תחום לימוד. הנה כאן הוא מסביר בפירוט משינוי מורכב במסכת כלאים, בהם יש חשבונו מסוככים, והסבירי החודרים, כבעל שליטה מלאה ומושלמת במדעי ההלכה, מתיישים על הדעת ומתקבלים בהבנה נפלאה. דברי הרטבים והברטורא מקבלים אור חדש בהסבירי הנפלאים, וכך הדברים הוזרים על עצמם בכל מקצועות הש"ס השונים, כשהחכמה היתרה ושליטתו בכל מדע ותחמה, באסטרטגיה ובפיוקיה, בדרוק ובכסיה, נוסכים אור בריב בשחקים בכל שיעוריו.

כיווד ספר שולט רבי שלום ב"אותיות הקשטת" ולית חיבור שרבי שלום אינו מכיר מלגו ומלכר. נוהר הוא מכל משמר מספר שאינו על שחרת הקודש, אך מגיל צעיר הוא יודע על פה מאות ואלפי ספרים בכל מקצועות התורה. לכל זאת נוסף כתב ידו הרהוט והמסודר להפליא, ומאמרים מפרי עטו מתפרסמים מדי פעם במאספים תורניים נפוצים בנליציה. גאונים מפורסמים ורבינים ידועי שם כבר מכירים את טיבו של החבור הסטריובאי בעל כתב היד המפורט והנאה השולח את הנגיני וחידושי הנאונים, השוורים בלשון חכמים ובמליצות מושלמות, ותדיר היו דבריו מתפרסמים תחת דברי הקדשה ושבחם המורעפים על ראשו מצד העורכים החשובים.

כבד את ה' מגורו

אחת המעלות המיוחדות בהם נתעשר רבי שלום זצ"ל, היא מעלתו כבעל תפילה חסיד מקורי, שהתפילה הלוותת והכובשת נוסכה כחן קדושים ובעטם וקנים. ידוע כי הרבי הוזק מסדיגורה ז"ע ציוה על חסידיו להשיב את הדרת התפילה לקדמותה, כנועם ובחן, תוך דגש מיוחד על פסוקי דמורה. בעלי התפילה המצוינים שנתגדלו בבתי מדרשם של זקני החסידים ידעו את המלאכה המצוינת של הירידה לפני התיבה בפסוקי דמורה הסוללת את הדרך למישורין לפני בעלי התפילה דשחרית ומוסף. היתה זו תפילה של אש מתלקחת, במיתות כסוני מנות, תוך הסקמה מיוחדת של כל מילה ותיבה, של כל הברה והברה. היה רבי שלום אוטר בשם צדיקים קדמונים, כי ישנם שלושה סוגים של בעלי תפילה וחונים כנגד שלוש תפילות: "תפילה